

ДЖЕЙМС МАКИНТОШ „ГЕНИЙ“ НЕ МОЖЕ ДА ГРЕШИ

Превод от английски: Красномир Крачунов, Иво Христов, 1992

chitanka.info

Марк Суън спря пред кабинета на Бъргстейн и погледна насмешливо вратата. Върху гладката пластмасова повърхност не се виждаше нито табелка с името, нито дори заблуждаващия предупредителен надпис „Вход забранен“.

Разузнаването пазеше имената на сътрудниците си в пълна тайна. И щом на вратата не бе посочено, че тук понякога се появява лицето Бъргстейн, то нито една чистачка не би узнала нещо съществено, което да помогне на Меркаптан да победи във войната със Земята. И понеже в този отдел, наречен с претенциозното име „Земя“, лявата ръка не знаеше какво прави дясната, се предполагаше, че е невъзможно изтичането на секретни сведения.

Невъзможно ли?... Де да беше наистина така!

Марк почука на „секретната“ врата и влезе, без да чака.

— А, ти ли си, Марк — зарадва се обитателят на стаята. — Дойде на време. След две минути трябва да сме в лабораторията.

— Там няма да отида — възрази Марк.

Бъргстейн го погледна учудено.

— Искам да предам това на Д. — подаде Марк един запечатан плик. — Моля те, удари му печат, като посочиш времето. Нека шефът знае, че съм го писал преди разпита на Кер.

— Ти не бива да го правиш! — възкликна Бъргстейн.

— Малко ли са нещата, които не бива да правя. Например не бива да ти съобщавам какво съм писал, но щом го подпечаташ, веднага ще ти кажа.

Като се поколеба известно време, Бъргстейн пъкна писмото в тесния отвор на малък апарат. Чу се леко шумолене и само след секунда обратно се появи плътен пакет. В горния ляв ъгъл бе ударен червен печат, с ясно виждащи се дата и точното време на подаването на документа.

— В този плик се намира оставката ми — заяви Марк. — Не се опитвай да ме разколебаваш. Освен това пиша, че дестабилизаторът на Военноморския док не е поставен от Кер и нито един от проверените седемнадесет души не е замесен в тази история.

Изглежда наистина нямаше смисъл да възразява и Бъргстейн се замисли няколко секунди, усмихна се и каза само три думи:

— Гроздето е кисело.

— Какво искаш да кажеш с това?

— Как да ти обясня, Марк? Тези сведения не ми се виждат много достоверни, но... Плъзнаха най-различни слухове. Преди две години С. подаде оставка и ти, както казваха, си се надявал да го заместиш като шеф на Службата по безопасност, нали така? Но Д. успял да те измести и ти си получил отдела на контраразузнаването. След половин година са те снели и тази длъжност се падна на мен. Сега ти си мой служител.

— И какво от това? — мрачно се обади Марк.

— Ами, гроздето е кисело — повтори Бъргстейн.

Марк разбра, че разговорът свърши, и тръгна към вратата.

— Почакай малко — рязко повиши глас шефът му. — Засега още си на служба в контраразузнаването и аз съм ти началник — и той натисна едно копче, с което позвъни. — Така че, Марк, сега ще изпратя писмото ти на Д. и след това двамата заедно отиваме в лабораторията. Разпитът ще докаже, че Кер е поставил дестабилизатора и тогава шефът веднага ще ни повика. И нали разбираш, едва ли ще можеш да останеш в разузнаването. Наистина съвсем не мога да предположа, по кой начин ще бъде оформена причината — оставка или служебно несъответствие... А сега, напред към лабораторията!

— Не мога да гледам как един напълно невинен човек, ще бъде мъчен на детектора на лъжата.

— Казвам ти го още един път, Марк. Кер е диверсант! Тръгвай с мен. Това е заповед!

Влезе куриерът. След като предаде пакета, Бъргстейн му заповяда да го занесе веднага на Д. После се изправи. Марк повдигна рамене и тръгна след него.

В лабораторията всичко бе готово за разпита. Кер седеше на високо кресло с метални дръжки, което много приличаше на електрически стол. Наоколо се въртяха няколко техници и лекари. Марк си помисли, че е направо нелепо на подобно място да има и лекари, но после си спомни, че и на дуелите е било редно да присъствуват.

Шефът кимна на главния техник. Той от своя страна даде знак на един от помощниците си, който включи апарата. Кер завика пронизително. Замириса на изгоряло — изглежда нещо се бе повредило, но сега беше късно да се поправя.

Заподозреният повече не викаше. Настана времето, когато по хода на дознанието той трябваше да казва само истината. Детекторът не му позволяваше нито да премълчава нещо, нито да лъже.

— Ти ли постави дестабилизатора на Военноморския док? — започна разпита Бъргстейн.

Марк беше уверен в невинността на Кер, но в главата му натрапчиво се въртеше единственият отговор: „Да“. Но разпитваният каза рязко: „Не“. Като чу това, Бъргстейн направо се дръпна назад, като от силен удар.

— Преследваше ли някаква цел с поставянето на дестабилизатора на Военноморските докове? — продължи да настоява Бъргстейн.

— Не.

— Ти шпионин ли си?

— Не.

— Получавал ли си някога пари от агенти на Меркаптан?

— Не.

Бъргстейн махна с ръка. Старшият техник повтори жеста му. Помощникът изключи апарата. Кер изгуби съзнание и безпомощно се наклони на една страна.

— Може би още има шанс да се осъзнае — каза неуверено лекарят и се наведе над Кер, махна различните контакти и като се взря в очите му поклати глава.

— Не, няма да оживее. Най-много още няколко дни да прекара в каталептично състояние, а после — край.

Бъргстейн мълчеше, а Марк дори не изпита и най-малкото удовлетворение, че и този път се бе оказал прав.

— Отивам и ще се наля до козирката — заяви той.

* * *

Марк седеше сам в любимия си бар и обръщаше коктейл след коктейл, без да се безпокои, че скоро ще се превърне в пияна свиня.

За щастие Кер не беше някое невинно момченце — оказа се мошеник и развратник. Но Марк вече разбираше, че така бързо ще убеди сам себе си — този човек не е загуба за човечеството и макар да

не заслужаваше такова тежко наказание за несъществуващото диверсантство, то си го е получил за нещо друго.

Но мисълта бе натрапчива — в неговия отдел КР екукутираха напълно невинен човек, поредния от дългия списък на жертвите през последните две години. Наистина Марк направи всичко да не допусне смъртта на Кер (едно малко утешение), но няма това бе предпоставка да изпитва желание за веселба?

Какво всъщност ставаше в разузнаването? „Гений“ не можеше да греши. Когато шеф беше С., той работеше напълно нормално и какво бе станало, че сега така грешеше? И работата явно не е в Д. Преди време бяха колеги и тогава го наричаха с пълното му име. Нито Марк, нито С. обичаха този човек, но едва ли разузнаването се е превърнало в затвор само поради назначаването му на високия пост. Но той пък отговаряше за допуснатите грешки. Като вина би могло да се вмени известна неумелост, но сам по себе си този недостатък не обясняваше, защо разузнаването работи напоследък толкова лошо.

И Бъргстейн също не биваше да се обвинява в нещо. КР бе само един отдел на разузнаването и той носеше отговорност само за действията на подчинените му тъпаци. Освен това непосредственият му шеф нямаше вина, защото по делото на Кер „Гений“ даде указания (разбира се чрез Д.) да се определи кой от седемнадесетте посетители на доковете е поставил дестабилизатора. Дватама заедно и поотделно разпитаха всички тези хора и Кер им се показва най-подозрителен.

Затова, когато „Гений“ направи горния извод и зададе въпроса: „Кой е той?“, и двамата в един глас изрекоха името на Кер. Но Бъргстейн смяташе, че само Кер може да бъде диверсантът, а Марк в разсъжденията си стигна по-далеч: Кер би могъл да го направи, но не го е сторил!

Оставката бе следствие не толкова на този случай, а на разочарованието от работата в КР, вследствие на което тя загуби всякакъв смисъл. Бяха му съобщили, че един от седемнадесетте е диверсант, а впоследствие, за голямо свое задоволство се убеди, че и това не съответства на истината.

Марк нямаше понятие как постъпват с агентите на разузнавателната служба, които подават оставка. Вероятно ще има достатъчно затруднения. Но на това място размишленията му бяха прекъснати от „сияйно момиче“.

Всяка война, било земна или звездна, възбужда в хората такова нервно напрежение, което намира облекчение в най-различни груби развлечения и дори открит разврат. Конфликтът с Меркаптан предизвика появата на този род момичета.

Другите посетители на бара виждаха в нея само една миловидна блондинка, облечена в тъмна рокля и обкръжена със слабо светене, което приличаше на огромен сапунен мехур, по който пробягваха всички цветове на дъгата. На избраните от нея клиенти (в случая Марк) тя се показваше за десет секунди в тъмните си дрехи, за пет — по долно бельо, и накрая — само секунда — напълно гола. Този цикъл се повтаряше, докато мъжът клъвнеше или девойката се убеждаваше, че е безсмислено повече да настоява. Тогава тя си търсеше друга жертва.

Тя се спря зад Марк и тихо го запита:

— Какво ще кажеш, драги, ако прекараме заедно тази вечер?

— Заповядай — покани я той.

Девойката седна до него.

— Наричат ме Стар — представи се тя с мек и напевен глас.

Съвсем естествено бе тези „сияйни момичета“ да си избират такива ефектни професионални имена — Стар, Глория, Аврора, Венера и т.н.

— Аз пък съм Марк — каза той. — Какво ще пиеш?

— Сок от портокали, моля. Не желаете ли да си поговорим?

— С удоволствие! — възкликна Марк. — Просто търся пред кого да излея душата си. Вие сте свикнали на подобни работи, нали?

Въпреки че Марк бе пийнал достатъчно, успя да забележи известно объркване в искрящите зелени очи.

— Аз служа в контраразузнаването — продължи Марк — и преди малко позволих да ексекутират един човек за престъпление, което не е извършил... Всъщност, може би греша. Опитах се да попреча, и не успях. Затова реших да подам оставка.

Сега вече девойката не се опита да скрие объркването си.

— Що за глупости разказвате, Марк? Та ако наистина сте сътрудник на разузнаването, нима бихте си признали на първото срещнато момиче. Особено...

Тя се запъна, но мъжът продължи вместо нея:

— ... особено на „сияйно девойче“, нали? Защо пък не! Та задължението ти е да удовлетворяваш потребностите на клиентите и сигурно често си им разрешавала да плачат на рамото ти. Тъй че сега имам подобна потребност!

Той поръча портокалов сок за нея и един коктейл с уиски за себе си. Когато се обърна към момичето отново, то беше изключило апаратурата на сияйния мехур и мигането, което я заобикаляше, бе изчезнало. Тя се превърна в обикновена девойка.

— Защо го направихте? Съвсем не ми пречеше — тихо й каза Марк. — Може би се страхувате, че по-интимното запознанство ще доведе до взаимно неудоволствие?

Стар се намръщи, постоя така известно време, после се реши и започна да го подиграва:

— Добре, Марк, сложете глава и си поплачете на моето рамо!

Тогава той й разказа цялата история как на доковете някой бе поставил дестабилизатор и разположената наблизо апаратура бе започнала да дава неверни резултати. Разликите бяха толкова незначителни, че бе изминало доста време, преди да се забележат. Едва тогава, след две седмици, той бе намерен и обезвреден. Наложил се отново да извършат цялата работа и да проверяват резултатите, докато не ги признаха за положителни. За това изгубиха цял месец.

Такава скрита форма на диверсия бе много по-ефикасна, отколкото някакъв си примитивен взрив. Защото при такива продължителни междузвездни конфликти живата сила и оръжието значат много по-малко, отколкото абсолютната точност на техниката.

— Наредиха ми да изясня кой от седемнадесетте души е поставил дестабилизатора — продължи Марк. — Аз стигнах до извода, че никой от тях не е виновен. Но Кер го качихме на детектора и сега той умира, въпреки че не е виновен.

Когато си изля душата и млъкна, тя веднага се подчини на заучения шаблон, който я задължаваше да говори само неща, които клиентът очаква от нея, престана да се удивлява, смущава и съмнява, изобщо — да чувствава това, което не й се полага.

— Нима това те вълнува толкова много? — запита тя.

— Разбира се! Искам да ти разкажа за второто лице на историята. Но, какво ще кажеш, не е ли по-добре да отидем при тебе?

Тя се поколеба — изглежда се съмняваше дали си струва да продължава тази игра.

— Не мисли, че съм пиян! — успокои я той. — Поне не чак толкова много. Да вървим. Какво ще кажеш?

* * *

Марк отново застана пред затворена врата, насмешливо я погледна, но сега това бе вход, водещ право към спалнята на Стар. Щом се оказаха вътре, той продължи да изригва сведения за Службата по безопасност. Но момичето се извини, каза, че иска да се преоблече и изчезна в съседната стая.

Може би трябваше да разиграе още повече девойката, да й внуши надежда, че ще съумее да измъкне от него секретни сведения. Но, разбира се, тя бе започнала да се съмнява, още когато бе започнал да си излива душата.

Стар нарочно бе оставила госта си известно време сам, нека малко да изтрезнее, да се съвземе, но нали не беше толкова пиян и не се нуждаеше от това.

Марк досега никога не бе имал работа със „сияйните момичета“ и се запита в какъв вид ще се появи сега. Съвсем не беше разочарован. Домашната дреха изглеждаше къде-къде по-съблазнителна, отколкото голата голота. Девойката бе облякла бяло-розово-жълт пенъоар, който се спущаше надолу до глезените и толкова прозрачен, че дори на местата, където платът се събираше на гънки, тялото й явно прозираше.

— Харесвам ли ти? — попита тя нежно и веднага се опита да прехвърли темата на беседата в познатата й посока, но Марк не допусна това.

— Много. Но аз ще продължа да ти се оплаквам на рамото. Ела и седни до мен, така добре ли е? Впрочем не настоявам. Та така, ти трябва по-добре да схванеш обстановката при нас. Аз отначало ще ти разкажа за предишния ми началник С. Той си подаде оставката преди две години. При него работите вървяха добре и...

— Марк, нима досега не ти мина през главата, че може да съм агент на Меркаптан?

— Нито за миг! Какво ще кажеш, Стар, ако свалиш тази дрешка. Тогава ще ме смуцаваш много по-малко.

Девојката стоеше пред спалнята и видът ѝ бе недоволен.

— Нали вече те видях без рокля? — добави Марк.

— Имаш предвид долу в бара?

— Не. Много по-рано. Преди тринадесет години, когато бе само на шест години.

— Аа, виж какво било — невъзмутимо произнесе тя. — Аз пък си помислих дали не сте се досетили за нещо. И въобще не допуснах, че ме познавате отпреди — тя седна до Марк. — Тогава съм била съвсем малка и ти не си бил на повече от двадесет.

— Все едно, дали по-рано, или по-късно, щях да те позная, Паола. Само, че това можеше да се случи доста по-късно...

— Нима съм толкова лоша артистка?

— Не е там работата. Дори не се опитвай да измъкнеш нещо от сътрудник на Службата по безопасност. Д. е бил длъжен да предвиди, че от това няма да стане нищо. Та моята специалност е да помиришвам измяната и да изобличавам подозрителните.

Двамата известно време мълчаха. Марк си спомни как преди тринадесет години, когато той в разузнаването бе на длъжност малко по-висока от куриер, го бяха изпратили с пакет при С. В градината видя хубавичко, русокосо и свършено голо момиченце, което веднага се интересува дали не получава припадъци на сексуална психопатия. И ако не е напълно здрав, то тя ще изтича до стаята си и ще облече нещо, ако ли не — тогава няма от какво да се бои. Но може би той също обича да взима слънчеви бани в подобен вид?

— Татко често те споменава, Марк — каза Паола. — Знаеш ли какво, щом няма смисъл да продължавам играта, ще отида да облека нещо по-подходящо.

— Преди тринадесет години не би го направила.

— Тогава нямаше никакво значение.

— А сега, когато изпълняваш ролята на „сияйно момиче“, нима има?

— Разбери, Марк, като агент на Службата по безопасност, понякога ми се налага да приемам и подобен образ, но никога не отивам до край. Това не е вписано в договора ми.

Марк се засмя.

— Значи, размахваш кокала пред муцуната на кучето и не му разрешаваш да ухапе!

Тя се изплези и мигновено се обърна към спалнята, но Марк бе скочил и като я хвана за ръка я притегли към себе си.

— Защо облече този пенъор?

— Нима не се досещаш? Задачата ми бе да те проверя и това ми бе ужасно неприятно. Не исках ти...

— Не си искала сам да си пъкна главата в торбата? И ми даде възможност да размисля? Паола, глупачето ми, ако така работиш, никога няма да станеш добър агент.

— Не смятам, че си прав, Марк. Твоят случай е по-особен. След оставката на папа ти трябваше да станеш шеф на службата. Татко счита, че са направили огромна грешка, като са назначили Д.

— Ти кога започна да работиш като агент?

— Преди година. Татко бе решително против.

— Така и предполагаш. Знае ли, че се появяваш като „сияйно момиче“?

— Естествено, че не.

— Сега какво ще напишеш в рапорта?

— Истината! Познал си ме и това си е. Следователно, нищо не успя да стане.

— Мога ли да те попитам за нещо?

Тя се поколеба за миг, после кимна.

— Каж ми кога ти заповядаха да се заемеш с мен?

Паола отново забави отговора си.

— Няколко минути преди да се залепя за тебе.

— Следователно, след като Д. е получил молбата ми за оставка — произнесе бавно Марк.

После я притегли плътно до себе си и я прегърна. Паола неловко се отдръпна, напразно се постара да прикрие объркването си, тя бе действувала по заповед и старателно бе играла до сега ролята си. Но внезапно служебните задължения се оплетоха по невероятен начин с личния живот. О, колко е трудно да държиш на разстояние един мъж, пред когото само преди миг ти самата си се старала да изглеждаш като проститутка от най-висша класа.

Марк рязко се вдигна.

— Реших, че трябва да се държа като джентълмен — заяви той.
— Надявам се, това да не те оскърби.

— О, никак! — с благодарност възкликна Стар.

Гостът побърза да си отиде и тя, след като го изпрати, изтича до огледалото и започна да върти лицето си. Огорчи я това, че тъй бързо се раздели с нея.

* * *

На сутринта Марк бе извикан при Д. и това въобще не го удиви. Шефовете на Службата за безопасност винаги ги наричаха по първата буква на фамилията, но за съжаление и в разузнаването съществуваше граница на разумното засекретяване. Често тези хора бяха работили като обикновени сътрудници и преди да ги повишат по длъжност или да ги изпратят някъде другаде, че да се отърват от тях, колегите им знаеха пълното име. Преди време двамата бяха работили заедно и се бяха подчинявали на С.

Началникът Д. изглеждаше отпуснат и простодушен човек на възраст около тридесет и пет години. Никога не беше изпитвал приятелски чувства към Марк и не криеше това.

— Вчера получих писмото ти — започна той сухо. — Защо, след като сте били уверени в невинността на Кер, не сте взели необходимите мерки?

— Въпросът е много сложен — каза Марк. — И преди да се опитам да ти отговоря, помисли не трябва ли да го зададеш и на себе си.

— Възможно е и това да направя — уморено се съгласи Д. — Взимам обратно думите си. Не се съмнявам, ти си обсъждал това с Бъргстейн и непременно сте споменали, че преди половин година съм повишил него, а не тебе. И сега си решил да подадеш оставка?

— Искам да напусна не само поради случая на доковете — обясни Марк.

— Това ми е известно. Зная също, че и Стар нищо не измъкна от теб. Марк, какво ще кажеш? Ти си наясно, че не те обичам, но не затова повиших Бъргстейн и го направих твой началник — смятах, че така КР ще заработи по-добре. Но ти не трябва да си отиваш, защото

при нас има предостатъчно работа именно за теб. — И той посочи страничната врата в кабинета си, която водеше в съседното помещение.

— Разрешавате да си вървя ли? — интересува се Марк.

— Вървете! Ако все пак поискате да поговорим, аз съм в кабинета си, но подобен разговор едва ли ще ми достави удоволствие.

Марк се изправи бавно. Искаше му се да поразпита Д., но той тактично му бе намекнал, че няма желание да се обяснява с него.

Докато извървяваше трите крачки до вратата, Марк се опита да си представи какво го очаква в стаята до кабинета? Подготвена газова камера? Или няколко главорези от ликвидационния отдел на службата? Ами ако там е Стар?

Но когато влезе вътре, Марк видя само едно бюро, на което се намираще дебела папка. До нея проблясваше дебела гарафа с вода. И освен стола, нищо друго нямаше, дори и телефон.

Марк постъпи по единствения възможен начин — седна на бюрото и отвори папката.

Само след няколко секунди той подскочи като ужилен и захвърли папката настрана, сякаш тя бе силно отровна змия.

* * *

Някога, още в древните времена, Секретната служба наистина е била секретна, толкова секретна, че нито един сътрудник не е знаел какво прави колегата му. Един шпионин дебнел друг, той трети и в края на краищата никой не знаел и не разбирал какво се прави и какво се търси, а ако знаел, то не би изяснил защо го правят. Често възниквали почти комедийни ситуации, когато А. следял Б., той — В., а В. предпочитал да се занимава с А. И наистина би било смешно, ако хората не рискуваха живота си, опитвайки се да засекаат телефонни разговори на разни бърборковци или да засекретят информацията в техническите списания.

Появата на електронния мозък промени това положение, защото „Гений“ знаеше всичко и не си отваряше напразно устата.

Така наричаха огромния компютър. В клетките на паметта му, се съхраняваха всички материали с гриф секретно и нагоре. „Гений“

алчно поглъщаше всякакъв вид информация, но никога не я връщаше обратно. Той бе мозък, а не някаква си жалка библиотека. С машинния си интелект би могъл да ръководи операциите на цялата Служба за безопасността, но даваше само указания и никога сведения.

Последната дума не беше на „Гений“, в края на краищата това бе само машина. Решението взимаше началника на службата. Наистина в девет от десет случая просто поставяше печата върху директивите на машината. В случай, че те се оказваха неприемливи, шефът трябваше да открие грешката и да вземе съответните мерки.

Марк си припомни онзи случай, когато „Гений“ поиска да бъдат разстреляни двадесет и пет души, включително и президентът на Съединените щати. Директивата бе заключение на логическа основа и се базираше на анализ на конкретна обстановка. Над всичко стоеше войната с Меркаптан и контраразузнаването бе установило, че поне трима души от тези двадесет и пет са шпионирали в полза на врага. Всеки миг можеха да причинят огромна беда и разстрелът им бе напълно оправдан от тази гледна точка. В дадената ситуация — единственото правилно решение.

Тогавашният началник на службата С. предпочиташе по хуманни съображения да приложи други мерки. Подобна операция, независимо че бе оправдана от обстоятелствата, би породила повече проблеми, къде по-неприятни, отколкото би разрешила. За „Гений“ това естествено бе абсолютно безразлично и той никога не реагираше на нищо. Компютърът не можеше да се сърди на въпроси от подобен тип: „Ти даде най-доброто решение, но по причини, които няма да разбереш, ние не можем да го приложим. Дай нов вариант“.

И понеже машината пазеше информацията си, отделите на службата се принудиха да си направят собствена картотека. Но поне сега нямаше нужда да я показват на никого. Повече операциите не се преплитаха, защото „Гений“ бе в течение на всички дела и осъществяваше координацията на разнообразните действия на разузнаването.

Едновременно със задачата агентът получаваше и необходимите му сведения — сам не биваше да се рови в секретните материали. Но и не работеше на тъмно: получаваше указания от „Гений“!

Тази система работеше безупречно, докато преди две години за шеф на службата бе назначен Д.

* * *

Документите бяха внимателно разгледани. Марк се замисли и постепенно стигна до следните изводи. Д. нямаше никакво намерение да го уволнява или да приема оставката му. Напротив — очакваше от него да му посочи къде е сгрешил. И затова го запозна със секретните материали.

Какво бе това: проява на доверие или на отчаяние? Д. не бе скрил нищо от подчинения си. Документите отразяваха тъжната история на разузнаването през последните две години: отначало добри резултати, после — задоволителни, накрая — направо печални.

Марк се облегна назад, запали цигара и с удоволствие пусна към тавана правилно пръстенче дим. Очевидно бе, че Д. проявяваше завидна доза мъжество, като се бе обърнал към един неприятен за него човек (който би могъл да заеме мястото му) с молбата: „Погледни документите и ми кажи защо провалям работата. Къде греша?“

„Защо Д. избра мен — недоумяваше Марк, — след като ме понижи и постави под ръководството на Бъргстейн? Откъде идва това доверие?“ Но когато разгръщаше папката към края, намери отговор и на това — в своето лично досие.

Преди половин година КР работеше по-добре от много други отдели, но все пак не чак толкова добре, колкото бе желателно. И Д. понижи длъжността на Марк. Но след смяната му нещата се усложниха още и този отдел се превърна в най-слабия. А досието доказваше, че действията му винаги са били правилни: най-малкото оплиташе конците по-рядко от колегите си. Не един път излизаше с чест от най-сложни ситуации. Често бе сочил на шефовете си допуснати грешки в тази или онази операция и винаги се беше оказвал прав.

Сигурно на Д. му е било неприятно да поиска помощ от Марк, но не е видял друг изход. Досега, каквото и решение да бе вземал, беше грешил. А този, който би могъл да ръководи службата добре, продължаваше да стои в дълбока сянка.

Човешките чувства не бяха чужди на Марк и затова се усмихна доволно.

Паола е трябвало да провери благонадеждността на Марк. Така Д. се бе опитал да открие в подчинения си нещо, което да направи невъзможно обръщането към него за съвет. Отчаян опит, но „сияйното девойче“ докладва категорично: „Нищо не стана, той веднага ме разкри“.

Като поразмисли, Марк стигна до следните изводи.

Първо, кризата е къде-къде по-сериозна, отколкото предполагаше. Д. е напълно наясно, че нещата ще продължат да се задълбочават, и прави напразни усилия да предотврати неприятните последици. През последните месеци никакви сведения за Меркаптан не са постъпвали. Шпионите и диверсантите оставаха неразкрити, действията им — извън контрол. Арестуваха се невинни хора, докато престъпниците продължаваха да живеят на свобода. Всички отдели работеха напразно и много лошо.

Второ, Д. е осъзнал, че при така наслагващите се обстоятелства най-слабото звено на службата се явява именно той, опитва се да поправи нещата, но избягва най-радикалното решение — да освободи мястото за друг човек — подобна мисъл изглежда не е минала през главата му.

Трето, след като Службата за безопасност не може да се разтури и да прекрати съществуването си, нито да поиска помощ от странични хора или организации, то трябва да се дава вид, че работите вървят благополучно, и да се примирява с това, че нещата стават от лоши по-лоши.

Тези разсъждения го накараха отново да се върне към случая на доковете и да запрелиства делото. Марк прочете рапортите и като стана, отвори вратата на кабинета. Д. вдигна глава, погледна под вежди влезлия и тихо попита:

— Е, какво ще кажете?

— Струва ми се — Марк реши да не споменава за всичките си съображения и само отбеляза, — че би следвало да направиш още един ход, но ти си го избягнал.

— Какъв именно?

— „Гений“ да бъде изключен и ти сам да взимаш решенията.

— Та това е направо невъзможно! Как можем да постъпим по този начин? Каквото и да става, „Гений“ не може да греши. Аз лично

всеки ден го контролирам, като му давам да решава непрекъснато изменяща се система от математически и логически задачи.

— Машината може и да решава такива задачи, но да не става за работа в разузнаването.

— Нали досега той се справяше добре с тази работа?

— Но сега не се справя.

— Ако това е всичко, какво тогава ще ми предложите — започна студено Д., но се спря, като си спомни колко често събитията потвърждаваха правотата на Марк.

— Не, не е всичко, но преди това бих желал да ме въведете в течение на нещата, какво очаквате от мен и какви ще бъдат пълномощията ми.

Д. трябваше да направи истинско усилие, да преодолее себе си, преди да произнесе:

— Давам ти пълна свобода на действие.

— В такъв случай трябва да поговоря със С.

— Точно това не бива да се прави. Той е пенсиониран и не е повече сътрудник на разузнаването.

Марк се усмихна.

— Старецът знае толкова държавни тайни, че нищо лошо няма да стане, ако узнае още една. Ти няма да се възпротивиш на моето мнение, че при него разузнаването не работеше зле.

— Така е — съгласи се неохотно Д.

Марк се досети какво става в душата му: Д. никога не бе имал добро мнение за методите на С. и като стана началник, бе сметнал, че под негово ръководство разузнаването ще заработи значително по-добре отпреди, а сега бе принуден да признае, че С. не чак толкова лошо е изпълнявал задълженията си.

— Добре, постъпи както смяташ за необходимо — остро произнесе Д., без да вдигне поглед от разхвърляните на масата листа.

— Искам да запитам още едно нещо — продължи Марк. — Щом смятате, че „Гений“ е в ред, то как ще си обясните случая на доковете?

— Какво има да се обяснява?

— Сега отново прочетох делото и разбрах, че дестабилизаторът е бил открит в кухнята на една от машините, след като тя е преминала през редовната си проверка. Ако знаех това по-рано...

— Ако смяташ да обвиниш техниците, ще сгрешиш — с почти неприкрито злорадство произнесе Д. — Те са трима и са работили на доковете под непосредствения поглед на представителя на службата.

— Точно това!

— Какво искаш да кажеш?

— На командването на Военноморската корабостроителница е било известно, че по време на поредната проверка дестабилизатор в машината не е имало. Затова, когато са започнали да търсят, там не са погледнали. Накрая са го намерили там, където никой не е очаквал. Вие смятате, че това е случайност? Според мен — не! *Дестабилизаторът е поставен от човек, който е знаел, че там няма да го търсят.* А „Гений“, който разполага с всички сведения, включително и тези, ни дава указания, че дестабилизаторът е монтиран от някого от седемнадесетте посетители на доковете, или казано по-ясно, един от тези, които по всяка вероятност и понятие не са имали, че машината е преминала неотдавна поредната си проверка.

— Да предположим тогава, че един от тях е получил заповед да постави дестабилизатора точно в тази машина?

— Възможно е, но такава заповед би принадлежала на истинския диверсант — някой служител на корабостроителницата, което нашият „Гений“ не е отчел.

— Дори не помислих за това — тихо произнесе Д.

Марк се изправи и като гледаше шефа си право в очите, каза:

— Да, и ти не си помислил за това.

* * *

Марк можеше веднага да се отправи към С., но предпочете да отложи посещението си за следващия ден — събота, в който се надяваше Паола също да бъде вкъщи... Празниците не са най-подходящото време за разследване, работното усърдие в края на седмицата спада, бдителността отслабва и оперативните сътрудници предпочитат да обсъждат повече предстоящите забавления, а не текущите работи, които често са съпроводени с неуспехи и огорчения.

Предположението се оказа точно — Паола беше вкъщи и плуваше в басейна. Като видя Марк, тя излезе от водата, изтръска

многобройните капки и махна шапката си.

— Когато те видях за последен път тук — напомни й Марк, — ти беше без костюм за плуване.

— Хайде — засмя се Паола — да не говорим повече за това, къде и как сте ме виждали гола, нали си дошъл по работа?

— Бих желал да поговоря с баща ти.

— Ааа — изрази разочарованието си тя.

Марк си помисли, че от нея няма да стане добър агент — прекалено е непосредствена, освен ако с течение на времето не се научи да прикрива чувствата си.

— Разбира се, аз желях да те видя — вежливо каза Марк.

— Татко е вкъщи.

— Няма къде да бързам.

— Тогава ти, изглежда, не си по работа тук?

— Защо реши така?

— Ами... — тя се запъна и след кратко объркване предпочете да не продължава.

Марк се разсмя.

— Нито баща ти, нито аз сега или някога сме били свръхпредпазливи, като например Д. Аз не се страхувам да обсъждам различни неща с тебе и не виждам защо да се пазя. Дори и за миг не допускам, че би могла да бъдеш подкупена от Меркаптан.

— А тебе опитвали ли са някога да те подкупят?

— Разбира се, и двамата бяха разстреляни.

— Какви бяха — предатели или меркаптанци?

— Разузнаването на тази цивилизация никога не използва собствени шпиони. Предпочита да подкупва чистокръвни земни жители.

Тя постла кърпата си и седна на нея.

— Защо постъпват така, Марк? И защо толкова хора така лесно стават предатели?

— Защо ли? Та тази война, която се води между противници, разположени така далече в пространството един от друг, е почти теоретическа. Ние досега никога не сме преживели космически бой, защото единствените меркаптански звездолети, които се осмеляват да проникнат в нашата система, са само разузнавателни. Те се появяват като сенки и изчезват като призраци. Всъщност това дори не бива да се

смята за война. Струва ми се, че досега нито един жител на Земята не е бил убит. Такъв конфликт прилича повече на игра на шах, отколкото на гореща война.

— Доколкото разбирам, искаш да кажеш, че в тази война не участва целият народ и никой няма усещане за опасност, нали никого не убиват. Хората не виждат причини защо да не спечелят по нещо, щом им се предлага, и то така лесно. Нали?

— Съвсем правилно.

— Следователно разузнаването затова има толкова работа. Марк, за какво си мислиш?

— Хм, колко погрешно се отнесох онази вечер в бара. Ако бях по-настойчив, сега щяхме да бъдем женени.

— Така ли смяташ? — отговори тя невъзмутимо. — Но нали тогава те бях предупредила, че аз не...

— Усещах по поведението ти, че мога да действувам по-смело.

— Можеше — съгласи се Паола, с което доста го учуди. — Но аз постъпих така, защото това бе ти.

— Какво значи това?

— Ти сам каза преди малко, че баща ми не е от най-предпазливите. Освен това бях слушала доста за теб — а когато бях малка, ти бе моят герой.

— А сега, когато си пораснала, нима всичко се е променило?

— Татко казва, че ако пред тебе построят в редица двадесет непознати хора, за които не знаеш нищо, веднага ще определиш кой от тях е шпионин.

Марк се усмихна.

— Това разбира се е преувеличение. Но ако се вземе предвид това, което говорихме преди малко, то да се откриват шпиони, не е чак толкова трудно.

— Защо?

— В тази война повечето от тях са просто любители, полушпиони, полудиверсанти — съвсем не приличат на истинските от предишните времена, когато са се водили боевете... Сега не им достига издръжливост и прекалено открито харчат леко получените пари.

Докато казваше тези думи, С. излезе от къщата и се отправи към тях. Марк прекъсна разговора си с Паола и го направи с неохота.

— Не си отивай — помоли той. — Скоро ще се върна.

* * *

Преклонната възраст не пречеше на С. да бъде строен и изправен.

— Марк! — възкликна той. — Радвам се да те видя. Какво те води насам?

— Неприятности — отговори Марк и здраво стисна протегнатата ръка. — Но ако познавах Паола и преди, нямаше да очаквам да се появят тези неприятности и да те навестя. — И накратко осведоми стареца за всичко.

С. направо се възмути — в любимото му учреждение да стават такива неща и никой да не поиска съвета му!

— За всичко е виновен младият Дрейтън — заяви той. — Добре де, ще го наричам Д. Считах, че след мен, теб трябваше да назначат за шеф. Та Д. е тъпак.

— Може би отчасти, така ми се струва, и Д. да има вина — внимателно възрази Марк. — Но работата не е там. Нито само в него. Кажете ми, възможно ли е да се повлияе на „Гений“?

— Не, решително не! — веднага произнесе С.

Но когато Марк разказа за случая на доковете, той се намръщи и силно се замисли.

— По мое време „Гений“ не би направил подобна грешка — каза той след няколко минути. — Това трябва внимателно да се обсъди. Известно ли ти е, Марк, защо настоявах, ти да ме заместиш?

Марк поклати глава.

— Вие двамата сте пълни противоположности. Д. е внимателен, настойчив, предвидлив, а ти си небрежен, дори често караш направо през просото. Той се подчинява на разсъдък — ти на интуицията. Знаех, че човекът след мен ще работи с машината и предвидих, че Д. напълно ще ѝ се доверява (както и стана). Ти би оставил на „Гений“ само спомагателната функция. Иначе казано, сегашният шеф се е предоверил, докато ти би правил обратното — не би вярвал достатъчно.

— Изглежда си прав — съгласи се Марк.

— Предпочитах те, защото си по-гъвкавият, не като Д. Ако ти видиш, че с „Гений“ ти е по-добре, веднага щеше да преустроиш работата си. И не би търпял подобни загуби, защото не ти подхожда. А Д. е типичен неудачник. Действията му винаги са обречени на провал, ако до него няма някой, който да му посочва правилния път.

— Все едно, шеф на Службата за безопасност е Д., а не аз — усмихна се Марк. — Да се върнем отново на „Гений“. Да предположим, че някой иска да му въздейства. Как би могъл да го направи?

— Най-малкото, не чрез техниците — отговори С. — Те не го обслужват поотделно, а винаги поне двама. Виж, началникът на някой отдел... Те имат постоянен достъп до „Гений“.

— Струва ми се неправдоподобно — замислено каза Марк. — И независимо от това, някой го е извадил от строя. Надявам се, Д. да ми разреши да проверя сам машината.

— Това нищо няма да промени.

— Защо?

— Нима не знаете, че той не дава никаква информация?

— Разбира се, че знам. Нали сам съм бил шеф на отдел. Как ти се струва, С., дали бихме могли да го излъжем и да получим информация във вид на директива?

— Не — твърдо заяви С. — Ако зададеш на „Гений“ подобна задача, той просто няма да заработи по нея и заключение няма да се появи.

— Добре, тази възможност отпада. Но това нищо не доказва, че с машината са могли да направят нещо. Само, че аз засега не мога да съобразя, какво. Не може ли, да кажем, задачата да е формулирана така, че сякаш от него искат да получат някаква информация?

— Разбирам накъде биеш. Затова повтарям още един път: работата не е там. И доколкото мога да разсъждавам по това, което ми каза, „Гений“ продължава да работи и да дава директиви, но те са неправилни.

— Следователно, работата е там, че сведения, попаднали веднъж в паметта на „Гений“, вече не могат да изчезнат оттам. И ако някой го снабди с лъжлива информация, то тя ще стои там и ние нямаме никаква възможност да си изясним къде се крие грешката, защото той никога няма да ни покаже тези данни.

— Не е съвсем така, защото машината непрекъснато извършва унищожаване или попълване на част от старите данни. Ако при това открие някакво несъответствие, тя започва сама да задава въпроси.

— Тогава, „Гений“ не може да бъде изваден от строя, чрез въвеждането на лъжлива информация в паметта му?

С. се замисли.

— Доколкото разбирам, ти смяташ, че правилно си определил причината, и се надяваш да разбереш какво се е случило с „Гений“? Кой знае? Може и да успееш. Опитай! Но трябва да знаеш, че при работа с компютър, винаги е необходимо да се помни — той няма очи и уши, следователно не знае това, което не сте му съобщили. Освен това, дори експерт кибернетик би могъл да даде грешна информация или лошо формулирана задача. Тогава и решението съвсем естествено ще бъде неправилно. Така ще получите нещо объркано, даже да не сте имали намерение да лъжете машината.

— И подобна възможност е допустима — „Гений“ случайно да е объркан? Тогава да предположим, че отдавна е въведен неправилно някакъв извънредно важен факт. Допустимо е...

С. поклати недоволно глава.

— Нашият „Гений“ не е обикновен компютър. Той съвсем точно знае какви факти може да смята за невероятни или невъзможни и винаги сам извършва кръстосана проверка. Опитайте следното: заставете го да възприеме на доверие някакви сведения, които да не отговарят на реалното положение на нещата, и ще видите как той ще ви засипе с въпроси. Освен това, въпреки че нито една наша информация не се регистрира, то записите на неговите отговори и въпроси се съхраняват вечно. Подчертавам — отговорите на машината на нашите въпроси, а не отговорите на нашите сътрудници на въпросите на „Гений“.

— Разбрах — отговори разочаровано Марк и продължи, — значи не може продължително време да се товари машината с погрешни данни. Дори да приеме нещо без проблеми, после ще почне да задава допълнителни въпроси и накрая тази информация ще бъде унищожена.

— Така е — замислено потвърди С. — Веднъж може да успеете да изпързаяте „Гений“ и ще измине известно време, преди да открие тази лъжа. Но аз просто не си представям как той може да регистрира

лъжата, да даде заключението си и после да не открие и оправи грешката си.

— Това трябва добре да се обмисли — отговори Марк.

Двамата заедно мълчаха няколко минути.

— Знаеш ли какво? — изведнъж възкликна С. — Направи нещо съвсем просто — провери благонадеждността на самите шефове на отдели. Ако някой от тях е предател, ти ще го усетиш и ще съумееш да го разобличиш. Но дори това да стане, аз смятам, че работата на разузнаването няма да потръгне, докато от там не изхвърлят този наперен млад гъсок Д.!

Марк благодари, сбогува се и побърза към басейна. Паола я нямаше и вместо себе си бе оставила една бележка:

„За съжаление трябва да си отивам. Ако имаш свободно време, бихме могли да се срещнем утре следобед в два часа. Ела направо тук, ако разбира се имаш желание за това...“

Марк, разбира се, имаше желанието и на следващия ден пристигна точно в посочения час.

* * *

В понеделник сутринта Марк се яви на работа както обикновено, въпреки че не беше уверен в служебното си положение. Предполагаше, че вече не е заместник на Бъргстейн, и затова отиде направо при Д.

Масата беше затрупана с рапорти на агенти и директиви — жълтите бланки на „Гений“. Шефът на Службата за безопасност се откъсна от разтворената папка и вдигна умореното си и бледо лице.

— Как мина разговорът със С.? — попита той.

— Добре.

— Какво ти каза?

Известно време се поколеба. Странна работа — вече не усещаше повече неприязън към шефа си. Най-много не го обичаше заради

непоколебимата му самоувереност, а ето, в последно време точно тя не се усещаше. Решението на Д. да се обърне към него за помощ, към човека, когото не обичаше, и да предостави съдбата си в ръцете му (независимо, че бе направено така късно), свидетелствуваше за смирение и величие на душата. Досега никога не бе подозирал, че началникът му може да прояви подобни качества.

— Не се старай да бъдеш вежлив — произнесе Д. с лека усмивка.
— Вероятно С. ти е казал, че докато не ме изхвърлят, работата тук няма да потръгне.

Марк едва не подскочи — толкова точно Д. произнесе думите на бившия им началник, но веднага си спомни как упрекуваше Паола, че била прекалено непосредствена за да стане добър агент от разузнаването.

— Значи това е казал, нали? — продължи Д. — Какво пък, може да е прав. Едва сега разбирам защо не ви обичах със С. Нито той, нито ти никога не губите напразно време да стигнете до правилното решение. Аз смятах, че просто ви върви.

— Почакай Д. — Марк прехвърли разговора на друга тема. — „Гений“ нещо не е наред, уверен съм в това. С. смята, че въпросът не е в техниците. Ако ми разрешиш, аз ще проверя благонадеждността на всички началници на отдели: те са единствените, които имат постоянен достъп до машината.

Д. махна с ръка.

— Моля те, направи всичко, което сметнеш за нужно, после ела при мен.

Марк не започна да проверява Бъргстейн — ако той беше подозрителен в нещо, досега щеше да го усети. Трябваше да започне с тези, които не познаваше. Затова поприказва кратко с тези хора, представи им се като новия помощник на Д. и тайнствено намекна, че в близко бъдеще се очаква реорганизация на службата.

Засега това бяха само предварителни разговори с хората набелязани за проверка, с цел да придобие някаква представа за тях. Но Марк не можеше да се съсредоточи — измъчваше го мисълта за Д. Защо той за нищо не го попита? Нима не се интересува какво точно ще прави, как и колко ще продължи една такава проверка? Само му каза: „Моля те, направи всичко, което...“

Така и не довърши цитата, остави началниците на отдели да седят и се хвърли към кабинета на шефа си. Това, което видя, не беше неочаквано.

Д. лежеше проснат на бюрото си и от раната на сляпото му око се стичаше тънка струйка кръв, а ръката му конвулсивно бе стиснала дръжката на пистолета.

Марк не вдигна телефона. Наистина службата имаше собствено полицейско отделение, следователно тук нямаше да нахлуе шумна тълпа униформени негодьяи, с нищо не свързани с разузнаването, но той искаше сам добре да огледа местопроизшествието, преди да предостави нещата в чужди ръце.

Сред разхвърляните книжа се намираше отчетът за разследването на доковете, към който бяха пришити съответните директиви на „Гений“. Друг документ се отнасяше за събития на планетата Меркаптан, където машината с наставленията си бе провалила трима земни агенти. Резултатът от разследването не представляваше никакъв интерес. Третият протокол — пак въз основа на директива — заповядваше да се разпусне столичният отдел на службата. Впоследствие се оказало, че нито един от тези хора не е виновен, а шпионин е бил човек от охраната им.

Останалите материали бяха за различни инциденти, по които „Гений“ бе давал препоръките си, а Д. стриктно изпълнявал. След време се бе изяснило, че компютърът отново е грешил. И все пак сред тези случаи имаше такива, които би трябвало да накарат началникът да се усъмни в машината и да потърси друго решение.

Най-отгоре лежеше рапорт на Д., в който той заявяваше, че не е успял да се справи с възложените му задължения. От него Марк разбра, че кой знае защо, шефът му не бе реагирал никак на заявлението му, че „Гений“ греши и дава неверни директиви — това наистина беше така, но то не снемаше отговорността от Д. И накрая, изглежда е съобразил, че успехите на С. и Марк се обясняват не с това, че просто им е вървяло.

* * *

Марк търпеливо изчака, докато тримата часовои внимателно изучаваха документите му и едва след това го пуснаха да влезе, като затвориха зад гърба му вратата. За пръв път от седем месеца се оказа насаме с „Гений“. Но сега се явяваше тук като началник на Службата по безопасност.

На възможната буря от самоубийството на Д. не разрешиха да се развихри. Когато запитаха С. какво мисли по този въпрос, той им напомни, че веднага след оставката си бе препоръчал да назначат на неговото място Марк Суън и рязко се бе възпротивил на Д. Думите му бяха протоколирани. Намериха се документи, които потвърждаваха колко зле е ръководел Д. работата на службата (което той сам си призна накрая), а също и материали, потвърждаващи способностите на Марк.

Назначаването му предизвика малка буря — във Вашингтон се разтрепериха. Един достоен фелдмаршал, който бе поддържал на времето си кандидатурата на Д. като по-надежден и уравновесен човек, получи правото да се наслаждава на собствената си ферма в Нова Англия. Но от тези неща Марк не изпитваше духовно извисяване или някакво злорадство. Не страдаше от мания за величие и би предпочел да работи под ръководството на С., отколкото сам да носи отговорността.

Приятно бе, безспорно, да ти оказват доверие и внимание, но познаваше и обратната страна на медала — ако работата не тръгне, веднага ще потърсят друг шеф.

Изправи се пред сивите шкафове на машината и заразглежда клавишите. Внезапно си помисли — пред него не се ли намира враг? След самоубийството на Д. сътрудниците, така или иначе свързани с шефа си, смятаха, че постъпката несъмнено доказва професионална непригодност, но в самата служба нещата си бяха наред.

Така мислеха всички, освен С., който бе казал на Марк:

— Нагърбваш се с трудна задача, момчето ми. Сега, искаш или не, трябва да последваш съвета, който ти сам даде на Д. — изключвай „Гений“ и сам командвай парада.

Марк постъпи така.

Той седна пред клавиатурата и натрака кратко съобщение:

„Назначен е нов началник на Службата по безопасност. Директивите да се изпращат на М.“

Машината прие съобщението с пълно равнодушие. Личностите за него нямаха никакво значение. Той не попита какво бе станало с Д. и кой е този М.

Марк започна да си припомня разговора със С. и същевременно не сваляше очи от екрана. „Гений“ прие информацията и не зададе засега никакви въпроси. Как да се обясни това? Всички директиви трябва да се предават на М. Но може би на машината са дали някакви сведения и са допълнили, че те не бива по никакъв начин да бъдат разгласявани, дори косвено чрез въпроси или указания. Не, едва ли, секретният екран не може да се измени. Както е невъзможно да накарат компютъра да дава секретна информация, така е невъзможно да го принудят да крие неща, които не попадат в тази класификация.

„Гений“ беше само машина, но създателите му бяха вкарали само един „инстинкт“, ако така може да се нарече програмираният принцип на целесъобразност: най-висша ефективност на действие. Той се стремеше да работи по най-добрия и най-бързия начин, защото така бе устроен. Друга цел нямаше и не можеше да има. Останалото не го интересуваше.

М. започна да предава информацията.

Информация. Следствието по делото на доковете на Военноморската корабостроителница е завършено. Диверсантът се оказа един техник. Снет е от длъжност.

Въпрос. Препоръчваш ли някакви изменения в организацията на отдела на Службата по безопасност в корабостроителницата?

Отговор. (Адресиран до началника на Службата по безопасност М.) Не.

Следователно машината повече няма да засяга случая с доковете или ще го направи по косвен начин в случай, че се появи нова

информация, която ще противоречи на старата.

Марк написа следващия въпрос:

Албърт Кемп, бивш началник-отдел „Кадри“, загина преди половин година в автомобилна катастрофа. Сега се подозира, че е агент на Меркаптан. Твоето заключение?

„Гений“ се замисли — едновременно заработиха четири блока. Когато машината получи някаква информация, повече не иска нейното повтаряне. Сега процесорът автоматически събираще разхвърляните данни в обща рубрика „Кемп“.

Този човек бе за компютъра само една работна единица и за него се определяше дали е бил ефективно действащ, или не, точно както се прави за някакъв прибор или апарат в производството или употребата: годен или се бракува.

„Гений“ не се вълнуваше от въпросите за назначаване или уволняване. Достатъчно бе човек да направи малка грешка, и биваше класифициран към графата на непроизводителните единици, които подлежах на отчисляване. Марк не бързаше да се запознае с отговора — предпочете още малко да помисли.

Той не подозираше никого от началниците на отделите, но този Кемп загина скоро след като машината започна да дава странни инструкции. Да предположим, че той е бил агент и после е бил ликвидиран от някой друг слуга на Меркаптан?

Четири работещи блока едновременно спряха и на екрана започна да излиза дълъг списък от въпроси, чийто смисъл се свеждаше до следното: На какви основания трябва да се подозира Кемп? И същевременно се изброяваха точките, по които трябва да се даде специална информация. Разузнаването притежаваше откъслечни сведения и „Гений“ го знаеше. Въпреки това би могло да се формулира междинно решение, основано на съществуващите данни. За „Гений“ допълнителните въпроси не бяха без значение и изглежда предполагаше, че част от сведенията не са му били предоставени, защото са ги смятали за незначителни. Машината никога не проверяваше колко е важно дадено събитие — просто му бяха нужни всички подробности.

Вторият екран изписа въпросите си при предположение, че Кемп наистина е бил предател или, иначе казано, лошо работеща единица. Марк го разпечата и остави за после, когато щеше да го изучи на спокойствие.

Тези въпроси се явяваха пример за това, как машината, без направо да съобщава секретни сведения, можеше да ги издава в косвена форма. Данните в „Гений“ бяха дадени от самия Кемп и сега, след като допусна, че той е престъпник, компютърът проверяваше верността на получената информация.

И същевременно Марк осъзна, че няма да бъде лесно да се излъже машината, която така поставяше въпросите, че не бе възможно да се определи, какви сведения са били дадени на времето от бившия началник-отдел „Кадри“.

Въпроси на „Гений“:

Колко агенти на Службата по безопасност работят в разузнаването?

Съобщете подробно резултатите от месечните проверки на личните дела на сътрудниците.

Избройте неудачните опити за подкупване на работници от разузнаването.

Назовете изобличените предатели, които са работели в разузнаването.

Кои са уволнените от Службата за безопасност?

Искам най-подробни сведения за бившите сътрудници на разузнаването, които са в оставка.

Посочете измененията в щатовете за последните три години.

Тези въпроси не даваха никакви указания какво е предал Кемп навремето си. Така компютърът проверяваше получената преди информация, която продължаваше да си остава секретна.

Третият екран бе запълнен със задачите на Службата по безопасност, които биха били затруднени или провалени, ако Кемп наистина е бил чужд агент. Това бе предварителна проверка и този

списък би могъл значително да се попълни, ако се претърсят и личните дела на различните сътрудници.

На четвъртия екран съвсем кратко се съобщаваше, че Кемп не е бил агент. Това беше промеждутъчно заключение, показващо, че кръстосаната проверка не е потвърдила възможността за виновността на този човек, което трябваше да се очаква, защото в противен случай компютърът отдавна да беше оформил крайното си решение и с помощта на М. да беше проверил сведенията за Кемп.

Нито на един от въпросите на машината не беше отговорено. Марк нямаше какъде да бърза. Предпочете да потъне в размисъл, като гледаше проблясащите очертания на „Гений“. Доколкото бе разбрал, компютърът работеше безупречно и бе задал всички необходими въпроси.

Може би така искаше да приспи бдителността на новия шеф на службата, да спечели доверието му, а после да го затрие, както бе направил с Д.?

* * *

Да живееш в напрегнато очакване на пореден гаф, никак не е приятно и Марк доста се изнерви, но за негово учудване нищо не се случи и постепенно във всички отдели се появи увереност, че службата е на прав път. Поучен от досегашния си опит, настоящия шеф постъпваше по следния начин: първо стигаше до някакво решение и го съобщаваше на компютъра. После се интересуваше от неговото мнение, и то почти винаги съвпадаше с Марковото, освен в онези редки случаи, когато какъвто и да било апарат от този тип би дал практически неприемлив отговор.

За съжаление този начин на работа не можеше да се прилага безкрайно. Марк се убеди, че С. е прав — тази машина не е разкош, а необходимост. Един човек не би успял да координира действията на разузнаването.

По нареждане на новия шеф временно работата на разузнаването се ограничи с такива операции, които можеха да се проверят. Полека-лека дейността потръгна, както се оправя град, в който е имало метеж и въведеното военно положение кара да утихнат страстите. Но не бива

до безкрайност да се прилагат сурови мерки и затова разузнаването не можеше да постигне пълната си ефективност без употребата на компютъра.

Така че бе необходимо да се изясни каква е неизправността на „Гений“ и по този начин да се предотврати получаването в бъдеще на неправилни директиви.

Марк изтри Паола от списъка на оперативните работници и я направи своя секретарка. Сега в разузнаването се почувствува по друга атмосфера — всеки сътрудник, който бе подходящ за мястото си, получи самостоятелност, но винаги можеше да се обърне за помощ към шефа си.

Изминаха шест седмици от поемането на новата длъжност. Марк се ожени за Паола. Но тя продължи да работи при него. Веднъж видя, че е много замислен и в продължение на цял час стои неподвижен. Секретарката се интересува над какво си блъска главата.

— Мисля, че трябва да освободя Бъргстейн — отговори той. — Но не искам да изглежда като уреждане на лични сметки. А той е типичен кадър на Д. — праволинеен, лишен от въображение глупак с електронен калкулатор в едната ръка и набор инструкции в другата.

Като помисли малко, Паола предложи:

— Защо не го предупредиш? Покажи му колко лошо работи КР в сравнение с другите отдели и му намекни, че ако работите не се оправят, ще го уволниш.

— Изглежда, така трябва да постъпя — съгласи се Марк. — Моля те, повикай го.

Когато подчиненият се яви, Марк помоли Паола да ги остави насаме. Той би предпочел тя да присъства на разговора, но не бе удобно да му се кара в присъствието на секретарката.

— Повиках те за следното, Бъргстейн — започна Марк. — Трябва да имаш предвид, че не ти поставям някаква клопка и въобще ти нямам зъб за миналото. Но сега твоят отдел е най-зле.

— Зная — тъжно се съгласи Бъргстейн.

— Знаете ли го? — удиви се Марк.

— Това би следвало да се очаква, след като не ми се разрешава да се съветвам с „Гений“.

И той не каза нищо повече в свое оправдание.

— Другите началници на отдели също не се съветват с компютъра — възрази Марк. — Но при тях нещата са наред.

— Може би при тях нуждата от машината не е толкова голяма, колкото при мен в контраразузнаването.

— Напълно е възможно — съгласи се Марк. — Но трябва да ти кажа, Бъргстейн, и това ти е известно добре, че „Гений“ даваше на Д. неправилни директиви. И докато не изясним защо е ставало това, не можем да му се доверяваме. Д. допусна тази грешка и това го погуби.

— Защо тогава не закупим друг компютър?

Марк се засмя.

— Съмнявам се, че ще ни отпуснат пари, настоящият ни струва двадесет милиона и никой не може да докаже, че е повреден. Ето какво ще направим. Ти ще ми даваш въпросите си, аз ще ги задавам на „Гений“ и после ще ти предавам отговорите. Постъпвам така, не защото ти нямам доверие, а защото машината още е под по-голямо подозрение и аз не искам сътрудниците сляпо да ѝ се доверяват. Ако някоя директива ми се стори неясна, то ние с теб ще я обсъдим заедно.

— Съгласен съм — и Бъргстейн се изправи, тръгна към изхода, но по средата на пътя се поколеба и обърна. — М., ти ме повика да ме предупредиш, нали така? Позволи ми и аз да те предпазя от нещо. Ти обикновено се осланяш на интуицията си. Признавам този метод за полезен. Но не смятам, че цялата работа на разузнаването може да се крепи на твоята, макар и безупречна интуиция. Сред нас има предостатъчно внимателни, бавни и направо тъпоумни хора, които вярват само на собствените си очи. Не бива да се отхвърлят и техните начини на работа. Д. беше прекрасен шеф и ако не го бе подвел „Гений“, то...

— Ела и седни — заповяда Марк. — Ти добре познаваше Д.? Защо той така се провали?

— Може би, защото прекалено се доверяваше на „Гений“. Известно ми е обаче, че и Д. понякога започваше да се съмнява. Но винаги казваше, че „Гений“ не може да греша.

— Аз пък винаги приемам директивите му с възможност машината да не е наред — замислено произнесе Марк. — Въпреки че, откакто съм шеф на службата, досега не съм открил и най-малкия признак, че „Гений“ може да е неизправен. Ти искаш да го ползваш?

Добре, действай! Аз ще съдя по резултатите. Ако успееш да поправиш работата си — добре, ако ли не, то...

— Ясно — мрачно измърмори подчиненият. — Няма нужда да довършваш мисълта си.

Бъргстейн излезе и веднага се появи смътно безпокойство. Марк не разбираше какво го бе предизвикало. Изглежда причината бе само една — и досега не бе разбрано какво бе станало с компютъра. И докато не се откриеше, щеше да се чувства като седнал на бомба с часовников механизъм.

Но разузнаването се нуждаеше от „Гений“. Дали по-рано, или по-късно, щяха да поискат неговата помощ, независимо дали са открили причината или не. Нима с него ще се случи същото, както с Д.?

Паола се върна, погледна бегло мъжа си и мълчаливо седна на стола. Доста минути минаха, преди той да се сепне.

— Паола, представи си, че ти си диверсант. Възложена ти е задача да извадиш от строя „Гений“. Как ще постъпиш?

— Мисля, че по същия начин, както на доковете. Бомба не бих хвърляла. И въобще не бих направила нищо, което да бие на очи. Дестабилизаторът ще предизвиква незабележими повреди в продължение на дълго време и това ще предизвика много повече вреди, отколкото една шумна авария.

Марк се съгласи и кимна с глава — обичайната практика на Меркаптан. Но после я запита, как ще успее да развали машината.

— Това е твоята задача...

— „Гений“ никога не споделя получената информация — измърмори той. — Машината е търпелива, нищо не я интересува, освен точната и непрекъснатата работа. Не познава разни личности, а за персонала на разузнаването...

Той изведнъж скочи.

— Паола! — възкликна той. — Струва ми се, че разбрах. Как не съм се сетил по-рано да се поставя на мястото на агент на Меркаптан!

— Какво си разбрал?

— Какво е станало с „Гений“. И ако съм прав, той скоро ще работи безупречно.

— Е, значи повече няма защо да се блъскаш и терзаеш — направи извод практичната Паола.

— Представи си, че греша.

— Ти, кой знае защо, никога не грешиш.

Настроението на Марк съвсем не беше в състояние да възприема шегите. Той просто продължи да развива тезата си:

— Паола, нека разсъждаваме така: времето не играе никаква роля за машината, единственото, на което обръща внимание, е ефективната работа. Тя не изпуска обратно получената информация и само задава въпроси. Ако в разузнаването е проникнал диверсант, това може да бъде само Кемп, бившият началник-отдел „Кадри“. Когато казах на „Гений“, че този човек е подозрителен, компютърът ми зададе куп въпроси. Колко агенти на службата работят в разузнаването? Какви са резултатите от ежемесечните проверки на благонадеждност? Колко са безуспешните опити за подкупване на сътрудници на разузнаването? Колко предатели са открити в разузнаването? Кой е уволнен от разузнаването? Какво е известно за бившите работници на разузнаването, които сега са в оставка? Какви изменения са настъпили в щатове през последните три години?...

— Марк, престани! — замоли се Паола.

Марк я хвана за ръка и я поведе право при машината. На входа му се наложи да подпише три екземпляра на специален пропуск. Влязоха вътре и той веднага изписа на екрана няколко думи и зачака някаква реакция.

„Гений“ мълчеше — никакъв въпрос.

Паола поиска да погледне какво бе написано на екрана, но Марк го извърна настрани и каза:

— Сега няма да узнаеш какво е написано, освен ако аз ти кажа. И „Гений“ няма да ти съобщи, защото това е секретна информация. Нали знаеш, каквото му кажат...

— Това важно ли беше?

— Много.

— И отговаряше ли на истината?

— Не.

— Тогава защо той не зададе никакъв въпрос?

— Защото накрая бях добавил: „Засега е невъзможно да се получат допълнителни сведения“.

— Ясно ми е, „Гений“ разбира, че няма нужда да задава въпроси, щом този, който му предоставя информацията... Марк, а ти от чие име подаде записа?

— От името на Бъргстейн.

— Не ме мъчи повече, Марк, кажи какво ще последва?

— Сега ти ще го запиташ от мое име. Ще се възползуваме от случая на доковете — същата задача, но разиграна на друг материал.

— Проверка ли ще направим?

— Да, от мое име.

Марк започна да диктува дълго описание на изцяло измислен случай, приличащ по фабула на този от доковете: сякаш във Вашингтонската зала за конференции са открили бомба със закъснител. Описани бяха подробно техническите данни на взривното устройство, мерките които са били предприети от специалистите по безопасност, а накрая посочи, че тази зала е била посетена от петнадесет души.

Когато той завърши да говори и си пое дъх, Паола го попита:

— Това ли е всичко?

— Мисля, че е достатъчно.

Жената започна да обработва материалите и „Гений“ веднага отговори:

„За началника на Службата по безопасност М.

Провери петнадесетте посетители. Възможно обяснение — диверсия срещу подкуп.“

— Точно така отговори и на запитването за делото на доковете — отбеляза Паола.

— Така е, но фактите, фактите, и тогава и сега показват, че диверсантът е някой от нашите служители. Ако съдим само по тези отговори, можем да стигнем до извода, че „Гений“ работи за Меркаптан.

— Как ще го разобличим?

— Може би да се възползувам от инициалите на баща ти. Сега ще се казвам С. Относно баща ти няма никакво значение, а тази машинка дори не попита какво е станало с предишния началник.

— Марк, кажи ми какво съобщи на „Гений“?

— Че М. е диверсант. И естествено няма никаква друга информация.

Паола изглеждаше като зашеметена. Марк допълни:

— Компютърът е принуден, по чисто технологични причини, да вярва на всяка дума, която му подхвърлят, ако в предоставената информация няма вътрешни противоречия и следователно става неприемлива. В това, че всяко високопоставено лице може да стане предател, няма вътрешно противоречие. Това не означава, че и преди този човек е бил престъпник. Възможно е преди две години Кемп да е заявил на машината, че Д. е шпионин. Дори сигурно е предоставил и факти относно това и е добавил, че повече сведения няма. А останалото е съответствувало на истината.

Как би постъпил „Гений“ в този случай? Не може да не вярва на началник-отдела. Не може да уволни Д. Властта принадлежи на хората, а не на машината. Не може да я обсъди с някой друг, защото така е програмиран. Машината се стреми към висока производителност, а шпионинът представлява непроизводителна работна единица, така че...

— Разбирам! — възкликна Паола. — Да се избави от непроизводителния Д. е било възможно само като му дава неправилни директиви, докато го сменят от длъжността му.

— Напълно вярно — каза Марк. — Не може да се каже, че методът е много красив, но компютърът иска да работи ефективно и разбира, че докато начело на службата стои предател, няма да постигне добри резултати. Единствената възможност — добра или лоша — Д. трябва да бъде уволнен. И „Гений“ му е помогнал в това. Ето, така стоят нещата.

Марк въздъхна с облекчение.

— Трябва още да обмисля това и да се посъветвам с баща ти, Паола. Но сега, когато ни се удаде да решим тази трудна задача, сме длъжни да намерим средство, което да ни предпази от подобни случаи в бъдеще.

— Виждам, че съм се омъжила за човек с остър ум! — самодоволно заяви Паола.

— Няма никакво съмнение! Бедният Д.! Винаги ми се струваше, че за много неща напразно го обвинявах. Добре, сега съобщи на „Гений“, че новият шеф на службата е С.

* * *

След няколко минути „Гений“ избълва ново заключение по делото на измисленото вашингтонско дело:

„За началника на Службата по безопасност С. Провери персонала си. Само сътрудници на службата са знаели, че бомбата няма да бъде търсена на мястото, на което е била скрита“.

„Гений“ отново работеше безупречно.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.